

онерен округ во кое се барала оружена интервенција на бугарската влада против Турција. Бидејќи нема одговор на прашањето кој го напишал тоа писмо, Божинов го пренесува пишувањето на Христо Силјанов дека „идејата за пишување на такво писмо била од членовите на Штабот (Груев, Сарафов и Лозанчев) и сигурно (!) тие го напишале“.

Документот бр. 8 претставува повик на турските власти, Битола, 10 септември 1903, до востаниците и избеганото население да се предадат и да се вратат во своите села со закана дека во спротивно „ќе бидат казнети и истребени на жесток начин“.

Документот бр. 9 е писмо на бугарскиот трговски агент од Битола Кожухаров, од 26 септември 1903 година, до Министерството за надворешни работи во кое известувал за херојска борба на три мали востанички чети кај Низо—поле (Пелистер) со

седум тaborи турска војска при што од 95 востаници загинале 72.

Документот бр. 10 е писмо на Стоев, од бугарската агенција во Сер, до Ночович во Цариград за тешката положба на бегалското население кое се вратило во селата: Белица, Разлошко и Балдево, и Обидим, Неврокопско. Станува збор за прехранувањето, обновата на разурнатите домови, враќањето на заграбениот добиток и имотите и односот на турските власти. Се споменува и за делење на британска помош.

Калина Стоилова⁶ ја презентира содржината на еден поменик на Хилендарскиот манастир од 1767 година, во кој се забележени многу градови од Македонија како: Битола, Велес, Воден, Костур, Кратово, Крушево, Крива Паланка, Кукуч, Лерин, Неврокоп, Прилеп, Скопје, Струмица, Цумаја, Штип и др., како и повеќе села.

Михајло МИНОСКИ

Д-р Христо Андонов—Полјански, МАКЕДОНИЈА И СЛОВЕНИЈА, Култура, Скопје 1978, 448.

Книгата на Христо Андонов Полјански, Македонија и Словенија — Меѓусебни врски во минатото, што ја презентираме на широката читачка публика, претставува значаен придонес не само во македонската, туку и во југословенската историографија. Авторот подолго време ги истражува меѓусебните врски на словенечкиот и македонскиот народ во минатото и за ова obja-

вил повеќе трудови. Овој последен пообеман труд е резултат на повеќегодишни истражувања на авторот, за што сведочат и наведените консултирани необјавени и објавени архивски и др. изворни материјали, многубројните списанија и весници, анкетираниите лица и огромната литература.

Композициски книгата содржи: предговор, увод, четири дела, епи-

⁶ Калина Стоилова, Поменик на Хилендарскиот манастир од 1767 год., 93—103.

лог, список на консултирани извори и литература, индекс и список на илустрации поместени во четирите дела на книгата.

Во уводот (11—29), авторот се осврнал на досегашните публикувани трудове за одделни економски, културно-просветни и др. врски на македонскиот и словенечкиот народ, што се појавиле во македонската и словенечката историографија.

Првиот дел „Патот кон запознавањето“ (33—137), кој е поделен на 5 глави, авторот го посветил на периодот од првите допири меѓу Македонците и Словенците преку мисијата на македонскословенските просветители браќата Кирил и Методиј во Панонија па сè до крајот на XVIII век. Прилично простор посветил токму на овој прв допир, на историското, политичкото и просветно-културното значење на оваа мисија за словенечкиот народ и на кирилometодиевската традиција, која оставила длабоки траги меѓу словенечкиот народ сè до денес. Во овој дел на монографијата авторот обработил уште неколку важни прашања и тоа: специфичностите и карактерот на економското поврзување на Македонија и Словенија во XIX век, особено во втората половина на овој век, по Кримската војна, заемните врски на двата народа во време на преродбата, за првите и позначајни контакти и запознавања меѓу македонски и словенечки преродбеници и односот на словенечкиот народ спрема наставните за време на Источната криза, посебно за револуционерни-

те и ослободителни движења во Македонија. При разгледувањето на ова последно прашање, авторот се задржал посебно на личноста и улогата на Словенецот Мирослав Хубмаер, како доброволец и учесник во Кресненското востание во Македонија од 1878/1879 година.

Вториот дел на оваа монографија „Словенечкото промакедонско движење“ (141—292), ги содржи проблемите од заемните врски на двата народа во еден мошне важен и судбоносен период од историјата на македонскиот народ, периодот на национално-револуционерните и ослободителни борби во илинденскиот и поилинденскиот период. Тогаш доаѓа до израз засиленото интересирање на целото словенечко јавно мислење за Македонија и за македонската проблематика со сета нејзина комплексност. Во овој период се разви едно големо промакедонско движење во Словенија. Голема улога и место во ова промакедонско движење му припаѓа на словенечкиот печат. На страниците на овој печат се појавиле многубројни написи за разни проблеми на македонското национално ослободително движење, но сепак посебно внимание му било посветено на највисокиот дострел на македонската национално-револуционерна борба од почетокот на овој век, Илинденското востание.

Авторот одделил посебна глава од овој дел, во која ја осветлил личноста и дејноста на Словенката Терезина Јенкова, длабоко благородна и енергична жена, чиј живот бил исполнет со

хуманитарна дејност. Дел од таа дејност, Јенкова ја посветила на македонското национално-револуционерно и ослободително дело. Авторот ни ја претставува нејзината необично разновидна и богата промакедонска дејност во време на Илинденското востание и по неговото загушување и посебно се задржува на нејзината македонска мисија. Нејзините контакти и врски со македонскиот револуционер Владимир Каназирев секако имале големо влијание за нејзините искрени промакедонски чувства и активност.

Во овој дел авторот се задржал и на одгласот на борбите на македонскиот народ во илинденскиот и поилинденскиот период во словенечката уметничка поезија, посебно во песните на словенечкиот поет Антон Ашкерц.

Во севкупноста на промакедонското движење во Словенија до Првата светска војна, посебно место зазема и дејноста и ставот на словенечките социјалисти за Македонија и македонската проблематика. Посебни значајни се гледиштата на словенечкиот социјалист Хенрих Тума.

Во третиот дел „Македонските бегалци и работници во Словенија“ (295—332) авторот обработил еден мошне интересен проблем од заемните врски за македонскиот и словенечкиот народ. Имено, овој дел има некои специфичности и подруги вредности, но не помалки од оние во претходните два дела. Пред, во време и по Илинденското востание пристигнале извесен број Македонци во Словенија, ко-

ја сè уште била во состав на Австро-Унгарија. Овие Македонци најмногу биле ангажирани на тогашните градилишта по словенечките железници. Авторот ни го дал бројниот состав, местото на вработувањето и престојот, условите во кои работеле, односот на словенечките работници спрема македонските работници, солидарноста и топлината со која биле прифатени болните и повредените македонски работници и сл.

Четвртиот дел ги содржи „Македонско-словенечките врски помеѓу двете светски војни и во тек на Народната револуција“ (336—363). Во него авторот се задржал на конкретните допири меѓу Словенците и Македонците, кои за првпат се нашле во една заедничка југословенска држава после 1918 година. Посебно внимание предизвикува доселувањето на Словенци во Вардарска Македонија и нивното вклучување во општествено-политичкиот живот во новата средина. Најголем број семејства од Словенија биле населени во селото Бистреница северно од Демир Капија.

Меѓусебните врски меѓу Македонците и Словенците продолжиле и во најсудбоносните моменти од нашата историја, во време на Народноослободителната борба и Народната револуција. Посебно овие контакти се одразиле во заемното учество на Македонците и Словенците во Народноослободителната борба во Словенија односно Македонија. Во редовите на Народноослободителната војска во Македонија се бореле извесен број Словенци

вклучени во неколку посебни словенечки чети, а поединечно во други воени единици.

Авторот го завршува својот труд со Епилогот посветен на заемните врски меѓу Словенците и Македонците во новата братска социјалистичка заедница. Овие врски се евидентни во сите пори на општествено-политичкиот, економскиот и просветно-културниот живот.

Поместениот индекс на крајот на монографијата овозможува полесно и побрзо користење на овој труд од страна на читателот.

Авторот разработил еден мошне широк дијапазон од заемните врски на Македонија и Словенија во минатото и на тој начин ѝ овозможи на пошироката читачка публика да се запознае со севкупноста и значењето на тие врски за историјата и за сегашноста на двата народа.

Оваа монографија на Христо Андонов—Полјански, треба да биде и поттик да се појават вакви трудови во македонската историографија и за заемните врски на македонскиот народ со другите југословенски народи.

Даринка ПАЧЕМСКА

Д-р Ристо Поплазаров, МАКЕДОНСКОТО КРЕСНЕНСКО-РАЗЛОШКО ВОСТАНИЕ, Скопје, „Мисла“, 1979, 203.

Во издание на скопското издавачко претпријатие „Мисла“, неодамна излезе од печат книгата на д-р Ристо Поплазаров „Македонското Кресненско-Разлошко востание“ по повод неговата сто годишнина. Во оваа монографија, авторот за првпат, комплексно и поаргументирано врз база на расположливата архивска документација и литература, разгледува широк спектар на проблеми сврзани со овој вонредно значаен настан од македонската историја.

Монографијата содржи: предговор, четири глави со голем број поднаслови.

Во првата глава „Македонија пред востанието“ (с. II — 62) авторот најнапред се задржува на положбата на народните маси во сите краишта на Македонија со посебен осврт во областите каде што избувнува востанието. Задр-

жувајќи се на главните извори од кои произлегувале за народот многубројните страдања, односно на османскиот даночен систем и на многубројните терористички акции извршени од страна на муслиманските и черкесите злосторници, авторот меѓу другото забележува: „Давачките биле толку зголемени во Серскиот санџак што едвај на народот им останувало нешто од летнината за да се хранат зиме, сè морале да продаваат за да можат да ги намират давачките за владата, зашто инаку, кој неможел да плати колку што му се барало, го врзувале и го праќале во Мелник, каде морал да чмае неколку месеци во најгласниот затвор, ако нема кој да го заштити и да му го плати данокот“ (с. 12—13), и потоа дека „во 1876 година биле извршени многубројни терорис-